

4.Sınıf İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi Kazanım Listesi ve Açıklamaları

Y.4.1. İnsan Olmak

1) Y.4.1.1. İnsan olmanın niteliklerini açıklar.

- İnsanın diğer canlılarla ortak ve farklı yanlarına değinilir.
- İnsanı insan yapan değerlere odaklanılır.

2) Y.4.1.2. İnsanın doğuştan gelen temel ve vazgeçilmez hakları olduğunu bilir.

- Hakların, insan olmaktan kaynaklandığı vurgulanır ve insanın nitelikleri ile haklar arasındaki bağa vurgu yapılır.
- İnsan haklarının herkesi kapsadığı vurgulanır.

3) Y.4.1.3. Haklarına kendi yaşamından örnekler verir.

- Can, beden ve mal dokunulmazlığı, düşünce, inanç ve ifade özgürlüğü, yaşama, çalışma, sağlık, eğitim, oyun, dinlenme vb. haklar üzerinde durulur.

4) Y.4.1.4. Çocuk ile yetişkin arasındaki farkları açıklar.

- Çocuk ile yetişkin arasındaki farklar; hak, görev, sorumluluk, özerk karar verme, temel ihtiyaçları karşılama vb. açılardan ele alınır.
- Yaşı ilerledikçe hak, özgürlük ve sorumluluklarının nasıl farklılaştığına değinilir; bu bağlamda çocuk hakları ve insan hakları genel biçimde karşılaştırmalı olarak ele alınır.

Y.4.2. Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

5) Y.4.2.1. Hak, özgürlük ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi fark eder.

6) Y.4.2.2. İnsan olma sorumluluğunu taşımanın yollarını açıklar.

- İnsanın kendine, ailesine, arkadaşlarına, diğer insanlara, doğaya, çevreye, hayvanlara ve insanlığın ortak mirasına karşı sorumluluklarına yer verilir.

7) Y.4.2.3. Hak ve özgürlüklerini kullanabilen ve kullanamayan çocukların yaşantılarını karşılaştırır.

- Örneklerin hem yakın hem de uzak çevreyi kapsamasına özen gösterilir.

8) Y.4.2.4. Hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumlarda hissettiklerini ifade eder.

- Hak ve özgürlükleri ihlal edilen kişilerin duygularına duyarlı olmanın önemine vurgu yapılır.
- Kişilerin görüş, düşünce ve hislerine duyarlı olunmadığında neden olabilecek sorunlara değinilir.

9) Y.4.2.5. Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumların çözümünde ne tür sorumluluklar üstlenebileceğine ilişkin örnekler verir.

- Çözüm önerilerinin uzlaşya dönük, şiddetten uzak ve demokratik olması sağlanır.
- Sorunların çözümü için izlenecek yollar ile başvurulacak kurum ve kuruluşlara [okul meclisleri, il ve ilçe insan hakları kurulları, Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) vb.] değinilir.

10) Y.4.2.6. Hak ve özgürlüklere saygı gösterir.

- Kendi hak ve özgürlüklerine gösterilmesini beklediği saygıyı, kendisinin de başkalarının hak ve özgürlüklerine göstermesi gerektiği vurgulanır.

11) Y.4.2.7. Hak ve özgürlüklerin kullanılmasının birlikte yaşama kültürüne etkisini değerlendirir.

- Hak ve özgürlüklerin özenle kullanıldığı veya kısıtlandığı, ihlal edildiği durumların olası sonuçlarına yer verilir.
- Cumhuriyet'in ve değerlerinin birlikte yaşama kültürüne katkısı vurgulanır.

Y.4.3. Adalet ve Eşitlik

12) Y.4.3.1. İnsanların farklılıklarına saygı gösterir.

- İnsanlar arasındaki farklılıkların doğal olduğu ve bunun ayrımcılığa neden olmaması gerektiği vurgulanır.
- Farklılıkların arkadaşlığa, dostluğa ve diğer insanlarla ilişkiye engel olmayacağı vurgulanır.
- Farklılıkların kimi zaman farklı haklara (çocuk hakları, kadın hakları, engelli hakları vb.) sahip olmayı gerektirdiğine değinilir.

13) Y.4.3.2. Adalet ve eşitlik kavramlarını birbiriyle ilişkili olarak açıklar.

- Adalet ve eşitlik kavramlarının farklarına değinilir.
- Adalet ve eşitlik bağlamında cinsiyet eşitliği, pozitif ayrımcılık konuları (dezavantajlılar, engelliler, çocuklar ile ilgili örnekler gibi) ele alınır.

14) Y.4.3.3. İnsanların hak ve özgürlükler bakımından eşit olduğunu bilir.

- Eşitliğin kurallar ve yasalar ile güvence altına alındığına değinilir.

15) Y.4.3.4. Adaletin veya eşitliğin sağlandığı ve sağlanamadığı durumları karşılaştırır.

- Karşılaştırmalar; demokrasi kültürü, birlikte yaşama, uzlaş, çatışma bağlamlarında örneklerle ele alınır.

16) Y.4.3.5. Adil veya eşit davranılmadığında insanlarda oluşabilecek duyguları açıklar.

- Öğrencilerin empati kurmalarını sağlayabilecek örneklere yer verilir.

Y.4.4. Uzlaş

17) Y.4.4.1. İnsanlar arasındaki anlaşmazlıkların nedenlerini açıklar.

- Anlaşmazlıkların yaşamın bir parçası ve doğal olduğu vurgulanır.
- Anlaşmazlık durumlarında bütün tarafların aynı anda haklı olup olamayacağı sorgulanır.
- Anlaşmazlıkların nedenlerinden bazılarının iletişim ile ilgili olabileceğine değinilir.

18) Y.4.4.2. Uzlaş gerektiren ve gerektirmeyen durumları karşılaştırır.

- Uzlaşın bireysel yaşamla değil, toplumsal yaşamla ilgili olduğu vurgulanır.
- Uzlaş gerektiren durumların değer, ilgi, inanç ve beklentilerle ilgili olduğuna; kural, yasa, yönetmelik vb. ile belirlenmiş hususların ise uzlaş gerektirmeyen durumlarla ilgili olduğuna değinilir.

19) Y.4.4.3. Anlaşmazlıkları çözmek için uzlaş yolları arar.

- Uzlaş aramada sürecin (ortak dil, iletişim vb.) sonuçtan daha önemli olduğu vurgulanır.
- Uzlaş sürecinde fikirlerin gerekçe ve kanıtlara dayalı olarak savunulması gereği üzerinde durulur.
- Uzlaş sürecinde saygı, açık fikirlilik, sabırlı olma, güven, empati, iş birliği vb. önemine vurgu yapılır.

20) Y.4.4.4. Anlaşmazlık ve uzlaş durumlarının sonuçlarını örneklerle karşılaştırır.

- Sonuçların karşılaştırılmasında birlikte yaşama kültürü dikkate alınır.
- Anlaşmazlık durumlarında karşılıklı olarak hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesi gerektiği vurgulanır.

- Uzlaşı ile çözülen sorunun, başka bir soruna neden olup olmayacağına değinilir.

Y.4.5. Kurallar

21) Y.4.5.1. Kural kavramını sorgular.

- Kuralların neden var olduğuna, kim veya kimler tarafından ve nasıl konulduğuna güncel yaşamdan örneklerle değinilir.
- Yazılı ve yazılı olmayan kurallara değinilir.
- Kuralların zaman içerisinde değışebileceğı vurgulanır.

22) Y.4.5.2. Kuralın, özgürlük ve hak arasındaki ilişkiye etkisini değlendirir.

- Kuralların özgürlükleri ve hakları sınırlandırıp sınırlandırmayacağına değinilir.

23) Y.4.5.3. Kurallara uymanın toplumsal ahenge ve birlikte yaşamaya olan katkısını değlendirir.

- Kurallara uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunlara değinilir.
- Kurallara uyulmadığında uygulanacak yaptırımların önemine değinilir.
- Birey, toplum, devlet ilişkisinin kurallarla düzenlendiğine ve bunun hukukun üstünlüğü ile olan ilişkisine değinilir.

24) Y.4.5.4. Kuralların uygulanmasına katkı sağlar.

- Kurallara uymanın ve uyulmasını takip etmenin yurttaşlık görevi olduğu belirtilir.
- Kurallara uymayanları uyarmanın doğru bir davranış olduğu vurgulanır.

Y.4.6. Birlikte Yaşama

25) Y.4.6.1. Birlikte yaşamak için bir yurda ihtiyaç olduğunu bilir.

- Yurdun sadece bir mekân olmadığına; yaşayış biçimi, ortak değerler ve kültür ile anlam bulduğuna vurgu yapılır.
- Haymatlos ve mülteci kavramları öğrenci seviyesine uygun şekilde açıklanır.

26) Y.4.6.2. Birlikte yaşayabilmek için düzenleyici bir kuruma ihtiyaç olduğunu kavrar.

- Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları ile bunların işlevlerine değinilir.

27) Y.4.6.3. Devletin yurttaşlarına karşı sorumluluklarını açıklar.

- Kamu kurum ve kuruluşlarının yurttaşların haklarını korumak ve geliştirmek, yurttaşlarına hizmet etmek, onların ihtiyaçlarını ve güvenliğini karşılamak için var olduğuna değinilir.

28) Y.4.6.4. Yurttaş olmanın sorumluluklarını açıklar.

- Aktif yurttaşlık kavramına örneklerle vurgu yapılır.
- Yurttaş olma sorumluluğu bireylerin konumları (çocuk-yetişkin) ile ilişkilendirilmelidir.
- Yurttaşın hem diğer yurttaşlara hem de devlete karşı sorumluluklarına değinilir.

29) Y.4.6.5. Birlikte yaşama kültürünün günlük hayattaki yansımalarına örnekler verir.

- Verilen örneklerin saygı, sorumluluk alma, iş birliği ve paylaşım, kararlara katılma, kurallara uyma, diyalog ve iletişimi içermesi sağlanır.